

*Іксарова Н.О.**

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЮ ТОРГІВЛЕЮ ПОСЛУГАМИ

У статті досліджено процес формування та становлення наднаціональної системи управління зовнішньою торгівлею послугами. Розглянуто основні методи надання послуг при здійсненні експортно-імпорتنних операцій. Визначено роль ГАТС у регулюванні зовнішньої торгівлі послугами та виявлено інструменти захисту національних економічних інтересів держави у даній сфері.

Міжнародні економічні відносини сьогодення характеризуються високим динамізмом та спрямованістю на ущільнення світогосподарських зв'язків, що призводить до посилення взаємозалежності держав та провокує виникнення низки загроз їх економічній безпеці. Особливої гостроти дане питання набуває в умовах збільшення обсягів зовнішньої торгівлі послугами, оскільки специфіка послуг як об'єкту купівлі-продажу полягає у неможливості достеменного контролю за перебігом операцій із ними. Дослідження існуючої системи управління зовнішньою торгівлею послугами дозволить виявити інструменти захисту національного ринку від експансії зарубіжних компаній та сформулювати ефективну стратегію розвитку вітчизняної сфери послуг, що свідчить про актуальність обраної для дослідження теми та своєчасність звернення до неї.

Мета. Метою даної статті є дослідження процесу становлення системи управління зовнішньою торгівлею послугами, виокремлення національних та міжнародних аспектів її регулювання на етапі глобалізації світогосподарських зв'язків, а також визначення та оцінка існуючих важелів впливу на реалізацію національних інтересів держави у даній сфері.

Над проблемою дослідження специфіки торгівлі послугами працюють сьогодні безліч вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Заблоцька Р.О., Дюмилен І.І., Кудрявцева І.С., Ф. Браун, В. Валтерс. Достатньо уваги у науковій літературі приділено також питанням регулювання і управління зовнішньою торгівлею послугами, що знаходить відображення у роботах Пятницького В.Т., Осики С. Г., Петюха В.М., Яременка О.О. Проте, подальше поширення тенденцій «сервісизації» економіки та посилення впливу зовнішньої торгівлі послугами на економічний розвиток держави зумовлюють необхідність продовження дослідження даної проблеми на сучасному етапі.

На сьогодні управління зовнішньої торгівлею послуг більшої частини держав світу відбувається згідно принципів та правил, зафіксованих у Генеральній угоді про торгівлю послугами. Дана угода вперше створила повноцінний механізм регулювання міжнародної торгівлі послугами. І хоча до цього кожна країна захищала власні інтереси, керуючись внутрішніми правилами та нормами і єдиних міжнародних торговельних правил, що регулювали б сферу послуг не існувало, можна стверджувати, що інтерес до проблеми міжнародного регулювання торгівлі послугами виник ще на початку 70-х років. США,

* асистент кафедри міжнародної економіки Київського національного торговельно-економічного університету

зацікавлена у лібералізації торгівлі послугами на міжнародному рівні, після офіційного визнання діяльності у даній сфері окремим напрямом торгівлі та фіксації її у національному торговельному законодавстві, внесла подібну пропозицію до порядку денного міжнародних організацій: спершу ОЕСР, а потім ГАТТ, заклавши фундамент майбутньої системи регулювання міжнародної торгівлі послугами.

Перше звернення до послуги як потенційного об'єкту міжнародної торгівлі припадає на кінець Токійського раунду ГАТТ, що пов'язане, на нашу думку, з активними виступами Великої Британії на підтримку американської пропозиції. Ще у 1968 році Банк Англії для підтримки вітчизняних експортерів невидимих операцій заснував Британську раду з невидимого експорту, на базі якої у 1981 році було створено перший в історії міжнародний орган з регулювання міжнародної торгівлі послугами – Комітет з лібералізації торгівлі послугами. За рік у США було засновано «Спілку підприємців сфери послуг», що дало поштовх до створення подібних організацій у інших розвинених країнах та поклало початок міжнародній співпраці з питань регулювання торгівлі послугами. На початку 80-х років у США було створено «Консультативну раду з послуг» (за прикладом комітетів з торгівлі окремими видами товарів), що фактично можна вважати офіційним визнанням послуги повноправним об'єктом міжнародних експортно-імпортних операцій [1, с.31]. Початком 80-х років датується також звернення до проблеми міжнародної торгівлі послугами у ЮНКТАД, вагомим досягненням чого можна вважати формування теорії впливу сфери послуг на систему міжнародної торгівлі в цілому [1, с.30].

Таким чином, зважаючи на динамізацію розвитку міжнародної торгівлі послугами, у 1882 році у рамках роботи ОЕСР питання про її лібералізацію було визнано пріоритетним. Основними напрямками роботи стали виявлення перешкод та можливостей забезпечення сприятливих умов розвитку міжнародної торгівлі послугами та розробка принципів та правил її здійснення, зафіксованих пізніше у Кодексі з лібералізації руху капіталу та невидимих операцій та Кодексі з інвестицій та багатонаціональних підприємств [2].

У той самий час питання про послуги було включене і у заключну декларацію Конференції міністрів країн – членів ГАТТ 1982 року, де вперше визнавалося за доцільне здійснення систематичних досліджень сфери послуг та обґрунтовувалася необхідність обміну їх результатами між країнами. Втілене у життя, дане положення дозволило більшій кількості країн познайомитися з постулатами проблеми регулювання торгівлі послугами, і, здійснивши свої власні дослідження, підготувати необхідний експертний склад. Результатом декларації стало неофіційне закріплення за послугою статусу об'єкту міжнародної торгівлі та утвердження думки про необхідність поступової лібералізації світового ринку послуг для розвитку міжнародної торгівлі в цілому.

Переломним моментом розвитку міжнародного ринку послуг можна вважати початок Уругвайського раунду переговорів ГАТТ. На Міністерській конференції 1986 року, після численних дискусій та спорів, було прийнято рішення провести ряд засідань та переговорів щодо торгівлі послугами. Їх результатом мало стати створення багатосторонньої основи регулювання світової торгівлі послугами та розробка загальносвітових норм для окремих її секторів. З цією метою конференцією було створено Комітет з торговельних переговорів, що поряд із керівництвом переговорною групою з торгівлі товарами визначав напрямки діяльності переговорної групи з торгівлі послугами. Проте проблема полягала у тому, що, включивши питання про послуги у раунд переговорів окремим паралельним пунктом розгляду, конференцією не було визначено жодних юридичних та часових меж його обговорення, що формально означало винесення даної проблеми за межі сфери діяльності ГАТТ.

На конференції ряду країн (учасників Уругвайського раунду ГАТТ) у Монреалі у грудні 1988 року було досягнуто істотного концептуального прогресу з питань торгівлі

послугами та визначено різноманітні шляхів їх постачання за кордон. Дана домовленість, виступаючи результатом компромісу між позиціями розвинених країн та країн що розвиваються, дозволила учасникам перемовин розглядати питання переміщення за кордон робочої сили та капіталу для постачання послуг (тобто для їх виробництва, розподілу, маркетингу та продажу) [3].

На Брюссельській конференції міністрів у грудні 1990 року було представлено підготовлений переговорною групою доклад про послуги, що не містив у собі чіткого викладення позицій країн-учасників з даного питання, а отже не віддзеркалював існуючих між країнами серйозних протиріч щодо достатньо складного пакету положень. Таким чином, лише за рік, у грудні 1991 року Генеральним директором ГАТТ було представлено проект підсумкового пакету результатів раунду. Даний документ містив у собі результати роботи учасників перемовин щодо торгівлі послугами, компромісні рішення зі спірних питань, а також передбачав застосування перехідних періодів для впровадження нововведень для відкриття ринку кожного з учасників, що підлягали внесенню до відповідних національних списків зобов'язань. Невирішеними проте за лишилися питання про тимчасовий відхід від режиму найбільшого сприяння, а також ряд секторальних питань: щодо морського та наземного транспорту, способу охоплення фінансових та телекомунікаційних послуг та виключень з угоди секторів послуг, пов'язаних із передачею культурних цінностей. Та навіть попри наведені протиріччя, Заключний Акт 1993 року містив у собі текст Генеральної Угоди з торгівлі послугами.

На даний момент ВТО включає у себе Генеральну угоду про торгівлю послугами (General Agreement on Trade in Services) та Угоду з торговельних аспектів інтелектуальної власності (Agreement on Trade-Related Aspects on Intellectual Property Rights). Генеральна угода з торгівлі послугами, будучи другим основним додатком до угоди про створення СОТ, містить найважливіші принципи, що складають основу регулювання міжнародної торгівлі послугами. До даного документу включено спеціальні положення, що стосуються фінансових послуг, повітряного транспорту, телекомунікацій. У результаті гострих протиріч між США та країнами ЄС, що здійснювали протекціонізм у інтересах своїх виробників кіно- та телепродукції, із тексту Угоди було виключено положення про експорт кінофільмів та телепрограм [3, с.3].

Структурно ГАТС складається з трьох основних частин. Першу частину складає текст Угоди, що містить загальні правила торгівлі послугами та основні обов'язки для усіх сторін-учасників. Другу частину формують секторальні додатки, що передбачають специфічні правила для деяких секторів сфери послуг та видів поставок. У третій частині викладено перелік поступок, до яких належать і зобов'язання країн-учасниць щодо лібералізації доступу на національні ринки послуг та положення про соціальний статус окремих секторів послуг (зокрема, фінансових та телекомунікаційних).

Безпосередньо текст ГАТС містить 35 статей, об'єднаних у 6 розділів та 8 додатків. Коло запровадження ГАТС включає усі види послуг, за виключенням тих, постачання яких викликане виконанням урядом функцій управління.

У ГАТС викладене тлумачення таких термінів як «заходи», «торгівля послугами», «поставка послуг». Перша частина Угоди, виходячи зі специфіки торгівлі послугами, містить єдину статтю, де наводиться визначення чотирьох видів поставки послуг, на які поширюється положення. Таким чином, термін «торгівля послугами» охоплює коло послуг, що надаються через транскордонне переміщення послуг з території однієї країни на територію іншої, іноземним суб'єктам на митній території країни-постачальника, через присутність комерційної організації або установи на території іншої держави та через тимчасове переміщення постачальників послуг (табл.1) [4, с.3]

Таблиця 1. Форми міжнародної торгівлі послугами

Форма міжнародної поставки послуг	Механізм здійснення торговельної операції	Приклад застосування
Транскордонне переміщення послуг	торгівля відбувається з території однієї країни на територію іншої: лише послуга, а не постачальник чи споживач, перетинає кордон	операції з послугами, втіленими у товар, послугами, об'єднаними з транскордонним трансфером даних у формі голосу, зображення чи коду тощо та міжнародним транспортуванням, особливо авіаційним та морським
Іноземним суб'єктам на митній території країни-постачальника	послуга надається споживачу поза країною, у якій він проживає чи у якій зареєстровано об'єкт, на обслуговування якого спрямована послуга	туристичні послуги, ремонтні роботи за умови фізичного переміщення не постачальника послуг, а об'єкту ремонту.
Через комерційну присутність	послуга надається представництвом або відокремленим підрозділом підприємства-постачальника послуги у країні споживача	банківські послуги, страхові послуги,
Тимчасове переміщення постачальника послуг	послуга надається нерезидентом на території країни споживача послуги на умовах контракту	послуги лікарів, науковців, представників творчих професій

Належність виду поставки послуг до того чи іншого виду є основною передумовою визначення заходів регулювання доступу іноземних постачальників послуг на національні ринки. У кожному секторі або підсекторі послуг такі заходи суттєво різняться залежно від способу поставки.

Друга частина Угоди містить загальні зобов'язання (у першу чергу з безумовного режиму найбільшого сприяння) та питання підтримання дисципліни, що застосовуються до усіх послуг та до усіх учасників незалежно від застосування ними специфічних зобов'язань у галузі лібералізації у окремих секторах послуг.

Зобов'язання відносно режиму найбільшого сприяння передбачають застосування однакового режиму до всіх учасників Угоди. У відповідності до РНС країна-учасниця СОТ зобов'язана надати будь-якому іншому учаснику СОТ режим доступу на свій ринок не гірший за той, що вона надає будь-якій іншій країні (у тому числі не учасниці СОТ). Точкою відліку для встановлення торговельних відносин стає найбільш ліберальний режим серед тих, що кожна із сторін мала на момент підписання торговельної угоди. Проте надання РНС визнається неможливим щодо усіх видів діяльності у сфері послуг, і тому допускається застосування конкретних виключень із РНС. Впровадження таких виключень дозволене учасникам ГАТС на перехідний період до 10 років (з переглядом умов через 5 років) з метою збереження привілейованих, преференційних відносин у сфері торгівлі послугами з іншою країною або групою країн, з якими укладено відповідні угоди. Умови подібних виключень вказуються у додатках [5].

Виключення з РНС зазвичай робляться у тих випадках, коли з економічної або торговельно-політичної точок зору, чи з інших причин, поширення сприятливого режиму у торгівлі послугами на усі країни ГАТС є недоцільним або неможливим. Крім того, виключення можуть дозволятися, зокрема, у випадках укладання між окремими країнами ГАТС угод про економічну інтеграцію, за умови, що вони охоплюють істотну частину секторів послуг, у випадку укладання угоди про інтеграцію ринків робочої сили, у разі проблем, що виникають у країн-учасниць СОТ у зв'язку з дефіцитом платіжного балансу, а також за умов вжиття заходів для захисту моральності, життя та здоров'я людей, тварин та рослин, та для забезпечення істотних інтересів національної безпеки.

У результаті переговорів Уругвайського раунду 61 країна (ЄС як один учасник) включила у свої специфічні зобов'язання з доступу на ринок послуг списки виключень з РНБ [6].

Зобов'язання щодо транспарентності (відкритості) передбачає публікацію усіх законів та інших нормативних документів, що стосуються регулювання сфери послуг, а також створення довідкової служби, що надавала б відповідну інформацію за запитом. В інтересах активізації участі країн, що розвиваються, у світовій торгівлі послугами, зобов'язанням передбачаються також перемовини щодо надання їм сприятливих умов для доступу до технологій, каналів розподілу та інформації, а також лібералізації доступу до ринків у секторах послуг.

Варто також зазначити, що у ГАТС містяться положення на користь країн що розвиваються, спрямовані на сприяння їх участі у міжнародній торгівлі послугами. Передбачається врахування цілей національної політики та рівень розвитку країни у окремих секторах послуг та у економіці в цілому. При цьому розвинені країни повинні створити контактні служби для доступу до інформації стосовно усіх аспектів їх ринку послуг, а технічна допомога повинна надаватися Секретаріатом СОТ.

Третя частина Угоди містить положення щодо доступу на ринок та національного режиму, що не є загальними для усіх учасників, а належать до зобов'язань, прийнятих у рамках національних списків специфічних зобов'язань. Лише у обсязі прийнятих специфічних зобов'язань за кожним сектором та видом поставки послуг учасники надають доступ до ринку та національний режим.

Четверта частина ГАТС створює основу для подальшої лібералізації у сфері послуг через проведення послідовних раундів переговорів та розвитку національних програм зобов'язань з доступу на ринки. Аналогічно до техніки ГАТТ, Угодою передбачається періодичне, раз на 5 років, проведення переговорів для обміну поступками та подальшими зобов'язаннями відносно доступу до ринку та національного режиму.

П'ятий розділ Угоди містить інституціональні положення, включаючи питання організації консультацій та вирішення спорів. Основним органом визнається Рада з торгівлі послугами. Обов'язки ради підлягають встановленню на снові рішення міністрів країн – членів СОТ. Вирішення спорів покладене на Угоду про СОТ. У Заключних положеннях містяться основні визначення термінів та понять, а також умови відмови та переваги даної угоди.

Невід'ємною частиною тексту ГАТС є ряд додатків, пов'язаних з регулюванням міжнародної торгівлі послугами.

Дослідивши міжнародні аспекти управління зовнішньою торгівлею послуг, доцільним, на нашу думку, буде проаналізувати закріплені ГАТС інструменти національного регулювання сфери послуг. Для регулювання торгівлі послугами переважна більшість країн використовує різноманітні обмеження, що зафіксовані законодавчо, та застосовуються у якості інструментів внутрішнього регулювання секторів послуг. Деякі обмеження викли-

кані необхідністю захисту національних виробників від іноземної конкуренції, інші – із забезпеченням інтересів споживачів чи держави.

Загалом фактори, що впливають на міжнародну торгівлю послугами, можна поділити на дві категорії: такі, що впливають на доступ до ринку та такі, що визначають національний режим. Розглянемо заходи та інструменти політики, що впливають на міжнародні операції у сфері послуг за кожним з чотирьох видів поставок послуг, визначених ГАТС.

У випадку надання послуг через **транскордонні операції** заходи її регулювання є схожими на ті, що використовуються при транскордонній торгівлі товарами (рис 1). У сфері «доступу на ринок» вони, зазвичай, втілюються у кількісні обмеження (включно з повною заборонаю), які лімітують кількість або вартість специфічних продуктів, у яких уречевлено послуги, лімітують частку іноземних постачальників послуг, допущених до торгівлі на внутрішньому ринку або обмежують обсяги іноземну валюти, що використовується для імпорту послуг. Зазначені кількісні обмеження частіше за все застосовуються для захисту транспортної галузі, а також у галузях, тісно пов'язаних з інформацією. Прикладом може слугувати двостороння угода у галузі авіаційного транспорту, резервування вантажів та організації перевезень каботажного характеру, квоти на демонстрацію фільмів та програм телебачення, а також вимоги національного вмісту стосовно комп'ютерних та програмних послуг або реклами [7].

Заходами у галузі «національного режиму», є митні тарифи, дискримінаційні податки, субсидії, які надають вітчизняним постачальникам послуг перевагу у цінах відносно до іноземних конкурентів. Тарифи можуть застосовуватися як до продуктів, у яких втілено послуги, так як до продуктів, необхідних для надання послуги.

Рис. 1 Засоби регулювання транскордонного переміщення послуг

Податки у зарубіжних країнах також можуть обертатися у форму дискримінаційних зборів з користувачів, як, наприклад, аеропортові збори, антидемпінгове мито за фрахт

тощо. Альтернативні заходи можуть набувати форми мінімальних цін або платежів, таких як плата за телекомунікаційні або авіатранспортні послуги монополій, що належать державі або контролюються нею.

Іншими заходами, що використовуються економічно розвинутими країнами для регулювання транскордонних операцій є соціальні закупівлі та заходи, що визначають доступ до мереж розподілу.

Практика дискримінації при соціальних закупівлях відносно іноземних постачальників на сьогодні є поширеним явищем і застосовується у багатьох секторах ринку послуг, особливо часто при укладанні контрактів на будівництво, консультаціях з управління, бухгалтерії та реклами тощо. При авіаційних перевезеннях подібна дискримінація набуває форми приписів та правил, що зобов'язують держслужбовців користуватися у своїй діяльності виключно послугами вітчизняних авіаперевізників.

Необхідно зауважити, що на сьогодні транскордонна торгівля послугами поступається своїми позиціями на користь інших видів постачання послуг, таких як **переміщення споживачів**. Торговельно-політичні заходи з регулювання даного виду торгівлі послугами призначені для індивідуальних подорожуючих або покупців, а не для виробників чи продавців, як при інших видах поставок послуг. При чому заходи можуть бути запроваджені як країною-імпортером, так і експортером, тобто країною призначення подорожуючого. Так багато видів регулювання, що стосуються способів поставок, являють собою обмеження експорту, запроваджені країною, що приймає споживача.

У сфері «доступу до ринку» заходи, що застосовуються країною походження споживача/покупця, залежать від його здатності залишити країну походження, переміщуватися та виїжджати у країну призначення та лишатися у цій країні протягом певного часу.

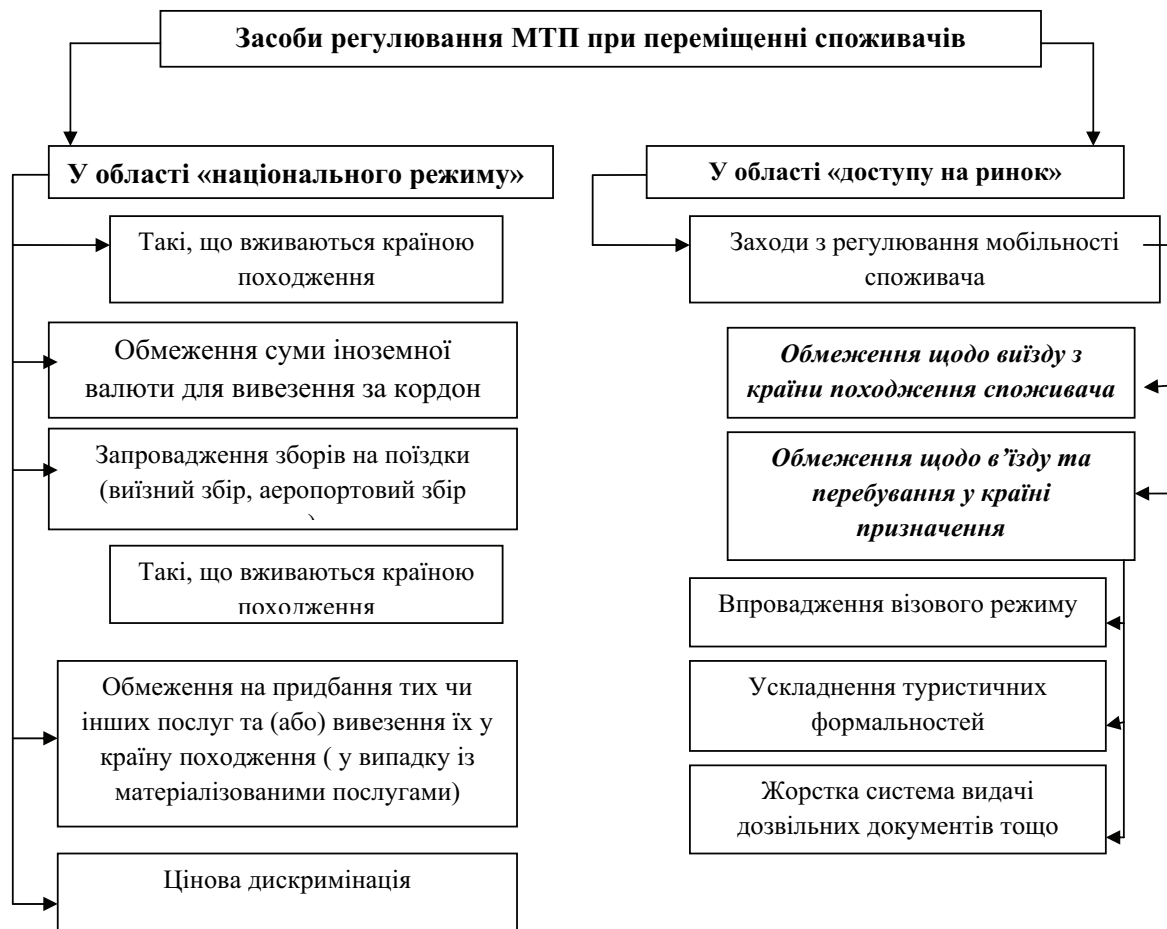

Рис. 2. Засоби регулювання зовнішньої торгівлі послугами при споживанні за кордоном

У сфері «національного режиму» серед заходів, що вживаються країною походження споживача, можна виділити такі, як обмеження суми іноземної валюти, що може вивозитися за кордон для укладення угод та здійснення операцій, запровадження зборів на поїздки: виїзний збір, аеропортовий збір, документи, що підтверджують майбутню сплату зборів тощо). У свою чергу, заходами, що застосовуються країною призначення, можуть бути обмеження на придбання у власність землі чи іншої нерухомості, цінова дискримінація тощо.

Комерційна присутність на території іншого учасника – спосіб надання переважної більшості послуг (у галузі банківської справи, страхування, медичного обслуговування, послуг зв'язку, готельних послуг тощо) вимагає присутності постачальника послуг у країні їх споживання. Присутність може набувати форми будь-якого типу ділового чи професійного підприємства, у тому числі з використанням прямих іноземних інвестицій. Вона може варіюватися від дочірніх компаній, що знаходяться у повній власності, до спільних підприємств та відділень, представництв та інших домовленостей, не пов'язаних з майновими правами. Останні можуть набувати форми партнерства, франчайзингу (наприклад, американська компанія швидкого харчування McDonalds'), надання ліцензій (Coca-Cola) або контрактів на управління.

Характерною рисою даного способу зовнішньої торгівлі послугами є те, що юридична особа іншої країни контролює активи, що знаходяться за кордоном. І хоча прямі іноземні інвестиції є найважливішим методом зовнішньої торгівлі послугами, вони, у більшості випадків, використовуються у супроводі інших способів, таких як тимчасове переміщення персоналу або транскордонна поставка деяких послуг, як, наприклад, виключні знання, торговельні секрети тощо.

Рис. 3. Засоби регулювання МТП через комерційну присутність постачальника послуг

При застосування даного методу різноманіття заходів, що застосовуються економічно розвиненими країнами, є особливо значним – від правил, що стосуються в'їзду до країни, заснування та діяльності іноземних компаній, до більш широких привал, що регулюють рух капіталів, операцій з іноземною валютою та оподаткування [8].

У сфері «доступ до ринку» застосовуються переважно заходи, що стосуються заснування іноземних компаній у приймаючій країні. Вони включають повну заборону, і, навпаки, повну свободу дій для нерезидентів. Між зазначеними крайнощами існують кількісні, секторальні та географічні обмеження стосовно заснування дочірніх підприємств. Часто заходи вживаються для обмеження частки іноземного капіталу у статутному фонді національної компанії, обмеження кількості іноземних фірм на ринку чи у галузі, чи обмеження щодо типу інвестицій (наприклад, купівля діючих підприємств не дозволяється, проте дозволеною є створення підприємств «з нуля»; допускається лише відкриття дочірніх підприємств, та не відділень тощо).

Коли ми говоримо про заходи регулювання комерційної присутності у сфері «національного режиму», то маємо на увазі, перш за все, правила, вимоги та пільги, від яких залежить, чи є режим, що застосовується для іноземної фірми, таким самим, гіршим чи кращим у порівнянні з тим, що застосовується для вітчизняних підприємств, а саме [7, с.5]:

- обмеження масштабів ділової активності, дозволеної іноземцям, за видами діяльності (наприклад, відмова у праві на закупівлю землі або приміщення для офісу, або заборона у фінансовій сфері приймати вклади або надавати кредити місцевим клієнтам), та інший дискримінаційний режим, такий як відсутність доступу до субсидій, до торгів на урядові закупівлі, до місцевих джерел фінансування;
- умови виконання договорів, що переважно стосуються мінімальної зайнятості місцевої робочої сили та передачі технологій;
- стимули для інвестування у вигляді податкових канікул, субсидій, будівництва інфраструктури тощо;
- правила у вигляді валютного контролю, що регулюють переказ фінансових коштів за кордон поточними рахунками та за статтями руху капіталів (наприклад, репатріація капіталу, грошові перекази або перекази зарплатні емігрантів);

Іншими заходами, що стосуються «комерційної присутності» у сфері послуг за кордоном, є заходи, спрямовані на регулювання постійного перебування іноземців. Інструментами державної політики, у даному випадку є правила, що регулюють вихід на ринок та поведінку підприємства, політика конкуренції та права власності, включаючи права інтелектуальної власності. До цієї категорії належать також правила, що регулюють експропріацію та вирішення спорів, державні або уповноваженні державою монополії, політика конкуренції, обмеження у зв'язку із захистом споживачів відносно правової форми організації компаній (наприклад, заборона створення товариств з обмеженою відповідальністю у галузі ліцензованих професійних послуг тощо). Заходами та інструментами, що використовуються економічно розвинутими країнами для регулювання **тимчасового переміщення постачальників послуг** у галузі «доступу до ринку» є [7, с.4]:

- візи, види на проживання та дозволи на роботу для регулювання відповідного права на тимчасовий в'їзд, права на проживання і роботу;
- ліцензії на зайняття професійною діяльністю для контролю доступу іноземних постачальників послуг до професій або занять, що залежить від рівня внутрішньодержавного регулювання.

Окрім цього, можуть бути встановлені необхідні умови національності, постійного проживання у конкретних місцевостях, володіння мовою або вимоги додаткової освіти у приймаючій країні та обов'язкового членства у професійних асоціаціях.

У галузі «національного режиму», перш за все, можна виділити заходи, які не дають постачальникам, що тимчасово переміщуються, можливості запропонувати свої послуги на таких самих сприятливих умовах, що і національні постачальники. Отже, використовуючи зазначені заходи, держава може регулювати міжнародну торгівлю послугами, розширюючи або обмежуючи доступ іноземців на національний ринок послуг.

Таким чином, значення наднаціональних механізмів регулювання сфери послуг, створених ГАТС, для світової економіки полягає у створенні комплексу принципів та правил посилення дисципліни у галузі державного регулювання торгівлі послугами та діяльності міжнародних постачальників послуг. Посилена необхідними інститутами, що можуть здійснювати прогресивну лібералізацію торгівлі послугами, дана угода на міжнаціональному рівні дала чітке визначення багатьох категорій та понять, без яких створення багатосторонньої системи правил забезпечення обміну послугами було б неможливим.

Список використаних джерел:

1. Дюмилен И.И. Международная торговля услугами. – М.: Экономика, 2003.
2. Assessing Barriers to Trade in Services: retrospective analyze: [електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.oecd.org/LongAbstract/0,3425,fr_2649_36344374_1893686_1_1_1_1,00.html
3. The general agreement on trade in services. Historical Background.. – р. 2:[електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm
4. The general agreement on trade in services. Definition of Services Trade and Modes of Supply.. – р. 3:[електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm
5. Переговори щодо послуг у рамках СОТ: The services negotiations: objectives, coverage and disciplines: [електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/s_negs_e.htm
6. WTO Services Schedules: [електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm
7. The general agreement on trade in services. Scope and Application.. – р. 4:[електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm
8. Заблоцька Р.О. Система інституційного регулювання світової торгівлі послугами: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 368 с., с. 174